

Alarmerande höga halter av miljögifter i fullkornsmjöl

Fullkornsvetemjöl från Kungsörnen har undersökts av analysföretaget Eurofins. Det innehöll höga halter av miljögiftet kadmium. Halten var mer än fyra gånger högre än halten i tre andra vetemjöl som analyserades samtidigt, ett från vardera Sverige, Danmark och Italien. Även halterna av de cancerframkallande miljögifterna PAH var fyra gånger så hög som genomsnittet för svenska spannmålsprodukter.

Livsmedelsverket rekommenderar fullkornsvälling och gröt för barn. Därför är det särskilt viktigt att mjölet inte är förorenat av miljögifter. Dels äter barn mycket i förhållande till sin kroppsvikt och dels är de särskilt känsliga för miljöföroreningar.

I en ny forskningsrapport från Karolinska Institutet har man funnit att många barnmatsprodukter kan ha alarmerande höga halter av giftiga metaller som kadmium, arsenik, bly och uran. Man avslutar sin studie med orden: ”Dessa element måste hållas på ett absolut minimum i livsmedel avsedda för barn.”

Just intag av kadmium sätts i samband med skador på njurarna och barnens njurar är under utveckling och anses särskilt känsliga. Även nervskador sätts i samband med kadmium hos barn. Redan vid födseln kan barnets längd vara påverkad av mammans intag av kadmium enligt en ny rapport.

230 gånger mer kadmium än bröstmjolk

I studien från Karolinska Institutet utgick man från halterna i modersmjölk och såg dessa som en biologisk norm. Sedan angav man hur mycket mer förorenade en portion av de olika barnmatsprodukterna var i förhållande till en portion modersmjölk. Det fanns barnmat som låg i närheten av bröstmjölken, medan andra var mer förorenade.

Om vi gör en portion gröt av fullkornsmjölet innehåller den cirka 230 gånger mer kadmium än en portion bröstmjolk.

Överskrider det tolerabla intaget mer än 3 gånger

EU har angivit en form av gränsvärde för intag av kadmium. Eftersom detta ämne är giftigt på många sätt och det inte finns några säkra nivåer, bör intaget ligga vid noll. När kadmium ändå finns i livsmedel har man inrättat ett s k *tolerabelt intag*. Ordet tolerabelt anger att intag under denna gräns inte är säkert, utan viss ”tolerabel” hälsorisk kvarstår. Man tvingas till detta förfarande om inga renare livsmedel finns att tillgå.

EU:s tolerabla intag ligger vid 2,5 mikrogram kadmium per kilo kroppsvikt och vecka eller 0,36 mikrogram per kilo kroppsvikt och dag.

Det finns barn vars föda till den stora delen utgörs av gröt och välling gjord på fullkornmjöl. Då överskrider det tolerabla intaget ungefär 3 gånger för barn, vare sig de är 2 eller 5 år. Då har inte bidraget av kadmium från vattnet, som används vid tillredningen, räknats med.

Även om barnet i huvudsak får andra livsmedel, och gröt eller välling gjord på fullkornsmjölet bara utgör en tredjedel av energiintaget, överskrider det tolerabla intaget.

Inte heller vuxna bör äta detta fullkornsmjöl

Intaget av kadmium hos normalbefolkningen är i dag så stort, att det inte finns någon marginal kvar. Tvärtom borde intaget minska. Redan idag beräknas ungefär 10 000 svenska kvinnor ha skador på njurarna p g a det höga intaget av kadmium. Även benskörhet och cancer i livmoder sätts i samband med kadmiumexponering. Det är därför i enlighet med folkhälsan att välja bort livsmedel från de varumärken som har de högsta halterna och välja de som har de lägsta.

Det finns en skevhet i resonemanget kring ett *tolerabelt intag* relaterat till kroppsvikt. En konsekvens blir att de renaste livsmedlen skall reserveras för de med lägsta kroppsvikten, medan de mest förorenade livsmedlen kan ätas av de med högsta kroppsvikten. Men bland dessa finns personer med ökad känslighet, diabetiker, de som exponeras för kadmium i yrkeslivet m fl. Det är en helt oacceptabel och bisarr tanke att vår mat skall rangordnas på detta sätt. Redan nu reserveras de mest kadmiumfattiga åkrarna för framställning av barnmat, medan den mer förorenade odlingsmarken används för att framställa livsmedel för vuxna.

Brister när det gäller Kungsörnens omsorg om kvalitet

Just de alarmerande höga halterna av miljögifter i Kungsörnens produkter vittnar om brister när det gäller omsorg om kvalitet och strävan efter låga kadmiumhalter. Även ett annat vetemjöl från Kungsörnen som Eurofins analyserat hade drygt två gånger högre kadmiumhalter än de övriga mjölproverna från Sverige, Danmark och Italien.

Kungsörnen ingår i koncernen Lantmännen som tar emot råvara odlad i avloppsslam och levererar denna vidare till livsmedelsföretag. I slammet finns 10 000-tals kemikalier, miljögifter, läkemedelsrester, radioaktiva ämnen etc. En av alla dessa föroreningar är kadmium. Det sprids 5-10 gånger mer kadmium med slam än med vanlig konstgödsel vid samma fosforgiva.

Kadmiumhalten i jordbrukets gödsel måste vara mindre än 10 milligram per kilo fosfor, om inte kadmiumhalten i svensk åkerjord skall fortsätta öka. Slammet överskrider denna kadmiumgräns tre gånger.

Även halterna av cancerframkallande PAH är oväntat höga i fullkorns vetemjölet

I slam finns höga halter av miljögifterna PAH. Som en konsekvens av den höga kadmiumhalten i fullkornsmjölet undersöktes också innehållet av de cancerframkallande miljögifterna PAH. Halterna i fullkornsmjölet var nästan fyra gånger högre än genomsnittshalterna i spannmålsprodukter.

Slutligen skall nämnas att det sedan länge finns gränsvärden för hur mycket kadmium som får finnas i mjöl och spannmålsprodukter. Dessa är utformade utan hänsyn till de senaste årens kunskap om kadmiums farlighet, även vid låga nivåer.

De är så högt satta att normal konsumtion av produkter med kadmiumhalter strax under gränsvärdet, ändå leder till att det tolerabla intaget överskrids. Detta gäller i synnerhet barn och ungdom.

Det livsmedelsföretag som hänvisar till dessa gränsvärden skall undvikas av livsmedelskonsumenter, inte minst av föräldrar till barn och ungdom och av personal vid skolmatsalar och daghem.

Konklusion

Det finns anledning att inhämta uppgifter från de olika varumärkena om vilken högsta kadmiumhalt de accepterar i sina produkter. Vi bör sedan välja de varumärken som anger de lägsta kadmiumhalterna. I och med att det finns vetemjöl att tillgå som har en halt kring 0,01 – 0,015 milligram per kilo, så bör vi acceptera halter i detta intervall – i synnerhet när det gäller barn.

2011-09-20 Gunnar Lindgren för Ren Åker Ren Mat